

Правовий режим спортивного волонтерства

Ірина Петренко

Харківська державна академія фізичної культури,
Харків, Україна

Мета: проаналізувати правовий режим щодо спортивного волонтерства в Україні.

Матеріал і методи: розкрито поняття "правовий режим", "спортивне законодавство". Розглянуто нормативно-законодавчі документи щодо волонтерської діяльності різних країн світу та України.

Результати: проаналізовано сучасний стан нормативно-правового забезпечення спортивного волонтерства в Україні.

Висновки: аналіз нормативно-правових документів щодо волонтерської діяльності показав, що на сьогодні немає законодавчо закріпленого терміна "спортивне волонтерство" та основних положень відносно підвищення соціальної значущості спортивного волонтерства, усунення перешкод щодо використання волонтерської допомоги під час організації та проведення масових фізкультурно-оздоровчих заходів та спортивних змагань загальнодержавного значення. Не визначено, хто може бути засновником спортивних волонтерських організацій, який порядок реєстрації даних організацій та засади здійснення державного контролю за їх діяльністю.

Ключові слова: спортивне волонтерство, правовий режим, спортивне законодавство, нормативно-правове забезпечення.

Вступ

У сучасному світі волонтерський рух, будучи елементом соціальної відповідальності і вищого прояву розвинутого громадянського суспільства, набуває все більшого значення. В Україні волонтерська діяльність здійснюється за багатьма напрямками, одним з яких є спортивне волонтерство. Спортивний волонтер – це особа, яка пройшла спеціальну підготовку та здійснює спортивну волонтерську діяльність шляхом надання допомоги під час організації та проведення змагань [11]. Безкорислива допомога добровільних помічників є ефективним способом вирішення основних питань успішного проведення змагань, що в свою чергу сприяє створенню позитивного іміджу України в світі [10].

Аналіз науково-дослідної літератури свідчить про те, що проблемою спортивного волонтерства як різновиду волонтерської діяльності займалися такі науковці, як Є. В. Гончаренко (2010), І. О. Когут (2010), К. І. Левків (2013), С. Ф. Матвеев (2013), А. С. Бондар (2015, 2016), В. В. Приходько (2017), І. В. Петренко (2016; 2017); Н. Morgan (2013), К. Hallman (2015).

На сьогодні волонтерська діяльність на державному рівні регламентується законами України "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю" (2001), "Про соціальні послуги" (2003), "Про волонтерську діяльність" (2015). Сучасний стан нормативно-правового забезпечення спортивного волонтерства в Україні свідчить про те, що немає на державному рівні законодавчо закріпленого терміна "спортивне волонтерство" та основних положень щодо його розвитку, хоча спортивна волонтерська діяльність є активною складовою побудови громадянського суспільства і тому державна підтримка її має важливе значення.

Мета дослідження: проаналізувати правовий режим спортивного волонтерства в Україні.

Матеріал і методи дослідження

Аналіз нормативно-законодавчих документів щодо волонтерської діяльності різних країн світу та України. Розглянуто сучасний стан нормативно-правового забез-

печення спортивного волонтерства в Україні.

Результати дослідження та їх обговорення

Державне управління сферою фізичної культури та спортом в Україні ще перебуває у стадії вдосконалення. Реформування цього напрямку потребує вирішення комплексу організаційних, економічних та правових питань з урахуванням досвіду європейських країн. Це дуже важливо для розвитку здорової і соціально активної нації, адже характерною особливістю сфери є те, що вона пов'язана не тільки з матеріальними цінностями, а й значною мірою з духовними та фізичними потребами громадян [3].

Правовий режим – це особливий порядок правового регулювання, який виражається у певному поєднанні юридичних засобів і який створює бажаний соціальний стан та конкретний ступінь сприятливості чи несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права. Інакше кажучи, правовий режим передбачає певний порядок правового регулювання, який забезпечується через особливе поєднання залучених для його здійснення способів, методів і типів правового регулювання [1].

Важливе значення має визначення поняття спортивного законодавства, з'ясування ролі норм права в регулюванні суспільних відносин у сфері фізичної культури і спорту. Спортивне законодавство України – це система взаємодіючих між собою нормативно-правових актів та інших джерел, які приймаються компетентними органами держави та органами саморегуляції спортивних організацій з метою регулювання правових основ розвитку масового та професійного спорту, фізичної культури в цілому, регулюють суспільні відносини в сфері фізичної культури і спорту [2].

Спортивне законодавство України, будучи зовнішньою формою правового регулювання спортивних відносин, характеризується нормативними актами різної юридичної сили, змісту та форми. Джерела спортивного законодавства становлять собою багаторівневу ієрархічну систему, яка базується на Конституції України і може бути представлена таким чином:

– закони, які приймаються найвищим представниць-

ким органом державної влади, мають вищу юридичну силу і закріплюють високий рівень нормативного регулювання в сфері фізичної культури і спорту (наприклад, Закон України від 17.11.2009 р. "Про фізичну культуру і спорт") [5];

- Укази Президента України, які виступають офіційним джерелом правової інформації, мають важливі нормотворчі повноваження щодо регулювання цієї соціальної діяльності;

- важливе місце належить нормативним актам органів місцевого самоврядування і місцевих державних адміністрацій, які стосуються сфери фізичної культури і спорту, а також відомчим актам-положенням, статутам, регламентам національних спортивних федерацій, громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості, для яких характерна відомча та територіальна обмеженість і локальність дії;

- міжнародні угоди та статuti міжнародних спортивних організацій [8].

Зазначена нормативно-правова база закріплює систему концептуальних ідей і поглядів на роль, організаційну структуру та завдання волонтерської діяльності у сфері фізичної культури і спорту в Україні.

Аналіз чинного законодавства в сфері фізичної культури і спорту свідчить, що воно виконує дві основні функції – регулюючу та охоронну. Регулююча функція закріплює оптимальну організаційну систему органів та спортивних організацій у сфері фізкультури і спорту, їх повноваження, а також створює сприятливі правові умови для діяльності спортивних організацій та спортсменів. Охоронна функція спрямована на охорону спеціальних відносин в сфері спорту, забезпечує захист спортсменів, тренерів та інших спортивних фахівців від негативного впливу, передбачає дотримання соціально-правових гарантій їх діяльності.

Генеральна Асамблея ООН, приймаючи до уваги рекомендації Економічної і Соціальної Ради, подані в резолюції 1997/44 від 22 липня 1997 р. на 52 сесії прийняла наступні рішення щодо поширення волонтерського руху:

- закликати уряди держав, а також волонтерські організації, громадські, урядові та неурядові організації до співпраці;

- намітити шляхи поліпшення роботи, співпраці та популяризації діяльності;

- об'єднаній організації волонтерів розробити програму роботи [9].

Щоб волонтерська діяльність отримала правове визнання в "Посланні Європейській Комісії Раді Європи" (1998) було підкреслено про необхідність створення правових рамок функціонування різних волонтерських організацій і проведення чіткої межі між добровільними і трудовими відносинами, національне законодавство повинне було в першу чергу дати їй визначення і забезпечити належне регулювання [1].

Вивчення нормативно-правових актів щодо волонтерської діяльності різних країн світу показав, що однакового для всіх способу регулювання волонтерської діяльності не існує – головним чином через різноманітність волонтерських ініціатив, але також тому, що різні країни, приймаючи свої закони, переслідують різні цілі [8].

Так, у Чеській Республіці "Закон про волонтерську діяльність" (2002) визначає лише деякі форми волонтера і обумовлює конкретні умови, при яких Чеська держава їх підтримуватиме. В Угорщині "Закону про суспільно-корисну волонтерську діяльність" (2005) теж властивий

порівняно вузький регуляторний підхід. В Італії "Закон про загальну політику у сфері волонтерської діяльності" (1991) встановлює принципи і критерії, що регулюють відносини між державними відомствами і волонтерськими організаціями. Волонтерська діяльність в Латвії регулюється "Законом про асоціації і фонди" (2003). У Люксембурзі прийнятий "Закон про молодіжну волонтерську службу" (1999). У Польщі "Закон про суспільно-корисну і волонтерську діяльність" (2003) регулює волонтерську діяльність некомерційних і неурядових організацій, асоціацій, органів місцевого самоврядування, державної адміністрації і інших юридичних осіб, що підпадають під дію цього закону. У Португалії "Закон про волонтерів 71/1998" (1998) регулює добровільчу діяльність проектів і програм, розроблених для надання допомоги індивідам, сім'ям і общинам. У Румунії "Закон про волонтерську діяльність" (2001 р. з поправками 2002 р.) стимулює добровільчу діяльність румунських і іноземних громадян, об'єднаних у державні і приватні зареєстровані некомерційні організації. Іспанський "Закон про волонтерській роботі" (1996) передбачає, що робота на добровільних засадах повинна виконуватися в рамках конкретного проекту або програми [9].

В Україні, як і в багатьох країнах світу, розроблено правовий механізм регулювання діяльності волонтерів відповідно до потреб і особливостей держави. З часів незалежності державою видано низку нормативно-законодавчих документів щодо підтримки та розвитку волонтерського руху. Зокрема: Закон України "Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю" (від 21.06.2001 р., № 2558-III); Розпорядження Президента України "Про організацію проведення в Україні в 2001 році Міжнародного року волонтерів" (від 22.03.2001 р., № 67/2001 р.); Закон України "Про соціальні послуги" (від 19.06.2003 р., № 966-IV); Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг" (від 10.12.2003 р., № 1895); Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про утворення Координаційної ради з питань розвитку та підтримки волонтерського руху" (від 23.04.2003 р., № 225-р); Закон України "Про волонтерську діяльність" (від 19.04.2011 р., № 3236-VI) [4–7]. Це свідчить про визнання суспільством значущості волонтерської діяльності.

Так, у Законі України "Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю" визначено, що волонтерський рух – добровільна, добродійна, неприбуткова та вмотивована діяльність, яка має соціально корисний характер [6]. Задекларовано, що підтримка і сприяння його розвитку є одним із основних напрямів державної політики у сфері соціальної роботи з дітьми і молоддю.

У Законі України "Про волонтерську діяльність" визначено особливості правового статусу волонтера і волонтерської організації, їх права і обов'язки; принципи та напрями волонтерської діяльності; реалізація державної політики у сфері волонтерської діяльності; джерела фінансування [4]. Подано перелік напрямів волонтерської діяльності, які поділено на дві групи. До першої групи належать напрями соціальної спрямованості, а до другої – інші види діяльності, серед яких виділено напрями, за якими можна здійснювати волонтерську діяльність у фізкультурно-спортивній галузі: організація масових спортивних і культурних заходів національного та міжнародного значення; виховання учнівської молоді та створення умов для її творчого, інтелектуального, духовного

й фізичного розвитку; проведення організаційно-масових заходів в установленому порядку в позаурочний і позанавчальний час. Реалізація зазначених напрямів не може бути успішною без залучення спортивних волонтерів, підготовка яких повинна здійснюватися відповідно до науково обґрунтованих алгоритмів професійної підготовки у фізкультурно-спортивній галузі.

Також в Законі йдеться про забезпечення ефективного регулювання правовідносин, що виникають у процесі провадження волонтерської діяльності в Україні, сприяння розвитку волонтерського руху в Україні, підвищення якості надання волонтерської допомоги. Зокрема, Закон уточнює терміни "волонтерська діяльність", "волонтер", знімає обмеження для здійснення волонтерської діяльності організаціями та установами, уточнює права та обов'язки волонтерів і організацій та установ, які залучають до своєї діяльності волонтерів, пояснює особливості відшкодування витрат, пов'язаних з наданням волонтерської допомоги. Закон також вносить зміни щодо добровільного страхування життя і здоров'я волонтерів на період надання волонтерської допомоги організаціями та установами, які залучають до своєї діяльності волонтерів. Зазначено, що у волонтерській діяльності існує ряд переваг, які, на наш погляд, повинні привернути студентів до такої діяльності, серед них:

- обов'язкове страхування волонтера на період роботи;
- відшкодування витрат, пов'язаних з волонтерською роботою;
- студентам волонтерська робота зараховуватиметься як виробнича практика, за умови, що робота відповідає профілю навчання у закладах вищої освіти.

Для того, щоб з'ясувати рівень обізнаності населення щодо нормативно-правового забезпечення спортивної волонтерської діяльності, нами було проведено опитування серед респондентів в мережі Інтернет за допомогою сайту (www.surveio.com/ru/), в якому взяли участь 100 громадян, середній вік респондентів становив 31,5 років.

Результати дослідження свідчать про те, що більшість респондентів, які відповідали на запитання анкети, а саме 75,0%, мають відношення до спортивного волонтерсько-

го руху.

63,0% респондентів з числа тих, хто має відношення до спортивного волонтерського руху, вважають існуючу нормативно-правову базу недостатньою для успішного функціонування спортивної волонтерської діяльності, а саме: 43,0% респондентів висловили думку, що існуючі нормативно-правові документи не охоплюють всі напрямки діяльності спортивного волонтерства, 11,0% відповіли, що існуючі нормативно-правові акти не можна розглядати як нормативно-правове забезпечення діяльності, оскільки немає законодавчих актів, які чітко визначають статус спортивного волонтерства.

Більшість респондентів вважають, що існуючі нормативно-правові акти: не охоплюють всі напрямки діяльності спортивних волонтерів – 43,0%, не відображають специфіку і багатофункціональність діяльності системи спортивного волонтерства – 9,0% та не регламентують спортивну волонтерську діяльність – 11,0%. При цьому 37,0% респондентів вважають навпаки, що існує достатньо нормативно-правових документів, що регламентують діяльність спортивного волонтерства.

Висновки

Аналіз нормативно-правових документів щодо волонтерської діяльності показав, що на сьогоднішній день немає законодавчо закріпленого терміна "спортивне волонтерство" та основних положень відносно підвищення соціальної значущості спортивного волонтерства, усунення перешкод щодо використання волонтерської допомоги під час організації та проведення масових фізкультурних та спортивних заходів загальнодержавного значення. Не визначено, хто може бути засновником спортивних волонтерських організацій, який порядок реєстрації даних волонтерських організацій та засади здійснення державного контролю за їх діяльністю тощо.

Перспективи подальших досліджень полягають у подальшому розкритті напрямів діяльності спортивних волонтерів при організації та проведенні фізкультурно-оздоровчих заходів та спортивних змагань.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що немає конфлікту інтересів, який може сприйматись таким, що може завдати шкоди неупередженості статті.
Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

Список використаної літератури

1. Вавренюк, С.А. (2014), "Теоретико-правові основи державного управління фізичною культурою і спортом в Україні", *Теорія та практика державного управління*, № 3(46), С. 60-63.
2. Горбунова-Рубан, С.А., Кулинич, О.В., Коханий, Т.А., Парщик, А.В (2004), *Волонтерское движение в Харькове*, Харків.
3. Цвік, М.В., Ткаченко, В.Д., Петришина, О.В. (2002), *Загальна теорія держави та права*, Харків.
4. ВР України (2011), Закон України "Про волонтерську діяльність" № 3236-VI від 19.04.2011, режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17/ed20120324> (доступний на 23.11.2015).
5. ВР України (2017), Закон України "Про фізичну культуру і спорт" від 14.09.2017 № 3808-12, режим доступу: <https://zakon.help/law/3808-XII/edition14.09.2017/page3> (доступний на 12.11.2015).
6. ВР України (2001), Закон України "Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю", від 21.06.2001 № 2558-III, режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2558-14> (доступний на 15.11.2015).
7. ВР України (2003), Закон України "Про соціальні послуги" від 19.06.2003 № 966-IV, режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15> (доступний на 19.10.2015).
8. Кречко, В.К. (2011), "Особенности нормативно-правового обеспечения волонтерской деятельности", *Матеріали I Всеукраїнської студентської наукової конференції (в рамках XI Міжнародної науково-практичної конференції "Фізична культура, спорт та здоров'я")*, ХДАФК, Харків, С. 23-25.
9. Любарська, О.М. (2012), *Основи соціалізації особистості*, Київ.
10. Петренко, І.В. (2017), "Організаційні аспекти підготовки спортивних волонтерів", *Науковий часопис Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова*, № 1(82)17, С. 52-55.
11. Петренко, І.В., Бондар, А.С. (2018), "Роль та значення спортивного волонтерства у сучасному олімпійському русі", *Молодь та олімпійський рух: зб. тез доповідей XI Міжн. конф.*, Київ, С. 36-38.

Стаття надійшла до редакції: 30.04.2018 р.
Опубліковано: 30.06.2018 р.

Анотація. Ирина Петренко. Правовой режим спортивного волонтерства. Цель: раскрыть правовой режим спортивного волонтерства в Украине. **Материал и методы:** рассмотрены нормативно-законодательные документы волонтерской деятельности различных стран мира и Украины. **Результаты:** проанализировано современное состояние нормативно-правового обеспечения спортивного волонтерства в Украине. **Выводы:** Анализ нормативно-правовых документов волонтерской деятельности показал, что на сегодня нет законодательно закрепленного термина "спортивное волонтерство", основных положений относительно подъема социальной значимости спортивного волонтерства, устранения препятствий по использованию волонтерской помощи при организации и проведения массовых физкультурно-оздоровительных мероприятий и спортивных соревнований общегосударственного значения. Не определено, кто может быть учредителем спортивных волонтерских организаций, какой порядок регистрации данных организаций и принципы осуществления государственного контроля за их деятельностью.

Ключевые слова: спортивное волонтерство, правовой режим, спортивное законодательство, нормативно-правовое обеспечение.

Abstract. Iryna Petrenko. Legal Regime of sports volunteering. Purpose: to investigate the legal regime regarding sports volunteering in Ukraine. **Material & Methods:** disclosed the concept of "legal regime", "sports law". Regulatory and legislative documents on volunteer activity of various countries of the world and Ukraine are considered. **Results:** the current state of the regulatory and legal support for sports volunteerism in Ukraine is analyzed. **Conclusions:** analysis of normative and legal documents on volunteer activity has shown that for today there is no legislatively fixed term "sports volunteering" and the main provisions for increasing the social significance of sports volunteering, removing obstacles to the use of volunteer assistance in organizing and conducting mass sports and health events and sports competitions of the state values. It is not determined who can be the founder of sports volunteer organizations, what is the procedure for registering these organizations and the principles for exercising state control over their activities.

Keywords: sports volunteering, legal regime, sports legislation, regulatory support.

References

1. Vavreniuk, S.A. (2014), "Theoretical and legal foundations of state management of physical culture and sports in Ukraine", *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, No. 3(46), pp. 60-63. (in Ukr.)
2. Horbunova-Ruban, S.A., Kulynych, O.V., Kokhanyi, T.A. & Parshchuk, A.V. (2004), *Volonterskoe dvizhenye v Kharkove* [Volunteer Movement in Kharkiv], Kharkiv. (in Ukr.)
3. Цвік, М.В., Ткаченко, В.Д., Петришина, О.В. (2002), *Загальна теорія держави та права*, Харків. (in Ukr.)
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), the Law of Ukraine "On Volunteer Activity" No. 3236-VI of April 19, 2011, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17/ed20120324> (accessed by 23.11.2015). (in Ukr.)
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), the Law of Ukraine "On Physical Culture and Sports" of 14.09.2017 № 3808-12, available at: <https://zakon.help/law/3808-XII/edition14.09.2017/page3> (accessed by 12.11.2015). (in Ukr.)
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), the Law of Ukraine "On Social Work with Families, Children and Youth", dated 21.06.2001 No. 2558-III, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2558-14> (accessed by 15.11.2015). (in Ukr.)
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), the Law of Ukraine "On Social Services" dated June 19, 2003 No. 966-IV, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15> (accessed by 19.10.2015). (in Ukr.)
8. Krechko, V.K. (2011), "Peculiarities of normative and legal support for volunteer activity", *Materialy I Vseukrainskoi studentskoi naukovo konferentsii (v ramkakh Khl Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii "Fizychna kultura, sport ta zdorov'ia")*, KhSAPC, Kharkiv, pp. 23-25. (in Russ.)
9. Liubarska, O.M. (2012), *Osnovy sotsializatsii osobystosti* [Fundamentals of Socialization of the Personality], Kyiv. (in Ukr.)
10. Petrenko, I.V. (2017), "Organizational Aspects of the Training of Sport Volunteers", *Naukovyi chasopys Nats. ped. un-t im. M.P. Drahomanova*, No. 1(82)17, pp. 52-55. (in Ukr.)
11. Petrenko, I.V. & Bondar, A.S. (2018), "The Role and Importance of Sports Volunteering in the Modern Olympic Movement", *Molod ta olimpiyskiy rukh: zb. tez dopovidei XI Mizhn. konf.*, Kyiv, pp. 36-38. (in Ukr.)

Received: 30.05.2018.

Published: 30.06.2018.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Петренко Ирина Вікторівна: к. фіз. вих.; Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська, 99, м. Харків, 61058, Україна.

Петренко Ирина Викторовна: к. физ. восп.; Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская, 99, г. Харьков, Украина.

Iryna Petrenko: PhD (Physical Education and Sport); Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkivska str., 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0003-4252-1130

E-mail: ivpetrenko18@ukr.net